

**ADRIJAN
ČAJKOVSKI DECA
VREMENA**



Preveo
Goran Skrobonja

■ Laguna ■

Naslov originala

Adrian Tchaikovsky

CHILDREN OF TIME

Copyright © Adrian Tchaikovsky 2015

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA



Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Poršu

1
POSTANJE

1.1 SAMO BURE S MAJMJUNIMA

U bazi Brin Dva nije bilo prozora – rotacija je značila da je „napolju“ uvek bilo „dole“, pod nogama, daleko od svih misli. Zidni ekrani su pripovedali prijatnu izmišljotinu, u kompozitnom pogledu na svet koji tamo dole nije obraćao pažnju na njihovo neprestano okretanje, prikazujući planetu kako visi nepomično u svemiru: zeleni kliker u skladu sa plavim klikerom doma, udaljenog dvadeset svetlosnih godina. Zemlja je svojevremeno bila zelena, premda su njene boje otad izbledele. Mada, možda nikada nije bila tako zelena kao ovaj divno izrađeni svet, gde čak i okeani svetlucaju smaragdnom bojom zbog fitoplanktona koji održavaju nivo kiseonika u njegovoj atmosferi. Koliko je samo tanan i višestran bio zadatak izgradnje živog spomenika koji će ostati stabilan u nastupajućim geološkim dobima.

Planeta nije imala zvanično potvrđeno ime mimo njene astronomske oznake, premda su se neki od manje maštovitih članova posade zdušno zalagali za „Majmuniju“. Doktorka Avrana Kern je sada gledala u nju i pomišljala samo na *Svet*

Kernove. Njen projekat, njen san, *njena* planeta. Prva od mnogih, zaključila je.

Ovo je budućnost. Ovde čovečanstvo preduzima svoj sledeći veliki korak. Ovde postajemo bogovi.

„Ovo je budućnost“, reče ona naglas. Njen glas će se čuti u slušnom centru svakog člana posade, svih devetnaestoro, iako je petnaestoro bilo s njom, tu u kontrolnom centru. Nije to bio pravi centar, naravno – osovina lišena gravitacije oko koje su se okretali: ona je služila za energiju i preradu, i njihov korisni teret.

„Ovde čovečanstvo preduzima svoj sledeći veliki korak.“ Govor joj je oduzeo više vremena nego ijedan tehnički zadatak u protekla dva dana. Umalo nije izgovorila rečenicu o tome kako će postati bogovi, ali to je bilo samo za nju. *Previše kontroverzno, s obzirom na one klipane iz Non ultra nature kod kuće*. Već se dovoljno buke podiglo oko projekata poput njenog. O, razlike između trenutnih frakcija na Zemlji bile su mnogo dublje: društvene, ekonomske, ili jednostavno *mi i oni*, ali Kernova je pokrenula Brin – pre toliko godina – uprkos sve jačem protivljenju. Dosad je čitava zamisao prerasla u neku vrstu žrtvenog jarca za podelu ljudske rase. *Svadljivi primati, svi do jednog. Progres je ono što je važno. Ispunjenje potencijala čovečanstva, i svih drugih živih bića*. Ona je oduvek bila među najžešćim protivnicima sve jačeg konzervativnog pokreta čiji su najoštrijci pobornici bili teroristi iz *Non ultra nature*. *Da je po njihovom, svi bismo završili ponovo u pećinama. U krošnjama. Čitav smisao civilizacije je u tome da prevazilazimo granice prirode, vi nesnosni mali primitivci*.

„Naravno, stojimo na ramenima drugih.“ Prikladna rečenica, ona koja izražava naučnu poniznost, glasila je „na ramenima džinova“, ali Kernova nije dospela tu gde je sada klanjajući se prethodnim generacijama. *Kepeci, mnoštvo*

kepeca, pomislila je, a onda – jedva je uspela da se uzdrži od groznog kikota – *na ramenima majmuna*.

Na njenu pomisao, jedan zidni ekran i vizire njihovog Oka uma obasja dijagram Brina Dva, tako da ga vide svi.

Želela je da usmeri njihovu pažnju i povede ih sa sobom tako da mogu prikladno da cene njen – pardon, *njihov* – trijumf. Eto: igla centralnog jezgra okružena prstenom života i nauke, njihov svet u obliku torusa. Na jednom kraju jezgra bila je ružna izbočina Stražarske kapsule, koja će ubrzo biti puštena da odlebdi i postane najusamljenija i najdugovečnija istraživačka postaja u vaseljeni. Na suprotnom kraju igle nalazili su se Bure i Pljoska. Sadržaj: u jednome majmuni, u drugome budućnost.

„Posebno moram da zahvalim timovima inženjera kojima rukovode doktori Falarn i Medi, za njihov neumorni rad na reformatiranju“ – i sada umalo nije nehotice rekla „Sveta Kernove“ – „planete koja je predmet našeg proučavanja kako bi obezbedili sigurno i pogodno okruženje za naš veliki projekat.“ Falarn i Medi su odavno već krenuli natrag na Zemlju, naravno, njihov petnaestogodišnji rad bio je završen, a tridesetogodišnje putovanje u toku. Ipak, bilo je to samo postavljanje scenografije za Kernovu i ostvarenje njenog sna. *Mi smo – ja sam – zaslužna za sav ovaj rad.*

Putovanje do kuće od dvadeset svetlosnih godina. Dok se na Zemlji bude vuklo trideset godina, Falarn i Medi će provesti samo dvadeset u svojim hladnim mrtvačkim sanducima. Za njih će to putovanje biti brzo skoro kao svetlost. Kakva sve čudesa možemo da postignemo!

S njenog stanovišta, motori za ubrzanje gotovo do brzine svetlosti bili su samo prozaične alatke neophodne da je nose po vaseljeni koju će Zemljina biosfera naslediti. *Jer*

čovečanstvo je možda krhkije nego što možemo i da sanjamo, pa zato zabacujemo mrežu široko i potom još šire...

Ljudska istorija balansirala je na oštrici noža. Milenijumi neznanja, predrasuda, sujeverja i očajničkog stremljenja doveli su ih makar do ovoga: da čovečanstvo začne novi razumni život nalik postojećem. Čovečanstvo više neće biti samo. Čak i u nezamislivo dalekoj budućnosti, kad i sama Zemlja padne u vatri i prahu, njeno zaveštanje širiće se među zvezdama – beskonačna, sve šira raznovrsnost života začetog na Zemlji dovoljno međusobno drugačijeg da preživi svaku nesreću sve do smrti čitave vasseljene, a možda čak i posle toga. *Čak i ako umremo, nastavićemo da živimo u našoj deci.*

Neka nunovci propovedaju svoj grozni kredo o svim jajima u istoj korpi na temu ljudske čistote i nadmoći, pomisli ona. Nadmašićemo ih evolucijom. Ostavićemo ih za sobom. Ovo će biti prvi od hiljadu svetova kojima ćemo podariti život.

Jer mi smo bogovi, i usamljeni smo, pa ćemo stoga stvarati...

Kod kuće je bilo teško, ili su na to makar ukazivale slike stare dvadeset godina. Avrana je ravnodušno pretrčala preko nereda, jarosnih debata, demonstracija i nasilja, pomislivši samo: *Kako smo uopšte dospeli ovoliko daleko sa toliko budala u genetskom fondu?* Lobisti *Non ultra nature* bili su samo oni najekstremniji u čitavoj koaliciji ljudskih političkih frakcija – konzervativnih, filozofskih, čak i okorelo religioznih – koje su posmatrale progres i tvrdile da je sada stvarno dosta. Koje su se iz petnih žila trudile da osujete dalji inženjering ljudskog genoma, uklanjanje ograničenja za veštačke inteligencije, i ugase programe poput Avraninog.

A opet, gube.

Teraformiranje će se i dalje odvijati na drugim mestima. Svet Kernove bio je samo jedna od mnogobrojnih planeta kojima su pažnju ukazali ljudi kao Falarn i Medi, preobraže-

nih od negostoljubivih hemijskih stena – Zemlji sličnih samo po približnoj veličini i udaljenosti od Sunca – u uravnotežene ekosisteme po kojima bi Kernova mogla da korača bez skafandera, tek uz minimalne neugodnosti. Pošto majmuni budu prebačeni i pošto Stražarska kapsula bude odasлана da ih nadzire, njenu pažnju privući će ti drugi dragulji. *Zasejaćemo vaseljenu čudesima Zemlje.*

U svom govoru, na koji jedva da je i obraćala pažnju, prelazila je s imena na ime po spisku sa ljudima odavde ili kod kuće. Zapravo je želela da zahvali samo sebi. Ona se borila za to, a njena dugovečnost dobijena inženjeringom dopuštala joj je da debatu prenese kroz nekoliko prirodnih ljudskih životnih vekova. Sukobljavala se u prostorijama finansijera i u laboratorijama, na akademskim simpozijumima i kanalima za masovnu zabavu samo da bi ovo ostvarila.

Ja, ja sam ovo uradila. Vašim rukama sam gradila, vašim očima sam merila, ali um je moj i samo moj.

Njena usta nastavila su da čine ono za šta ih je pripremila, i reči su joj bile dosadnije čak i nego što su verovatno bile njenim slušaocima. Stvarna publika za ovaj govor dobiće ga tek za dvadeset godina: konačna potvrda kod kuće da tako treba da bude. Njen um je došao do baze pomoću stožera Brina Dva. *Potvrdi sisteme Bureta*, obratila se svojoj relejnoj vezi preko kontrolnog računara; bila je to provera koja joj je odnedavno prešla u nervoznu naviku.

U granicama prihvatljivosti, odgovori računar. A da je začačkala iza tog učtivog sažetka, ugledala bi precizne podatke o lenderu, njegovoj spremnosti, sve do vitalnih znakova njegovog tereta od deset hiljada primata, malobrojnih odabranih koji će naslediti, ako već ne Zemlju, ono makar ovu planetu, kako god joj ime bude bilo.

Kako god je *oni* na kraju budu nazivali, pošto ih nanovirus za uzdizanje odvede toliko daleko putem razvoja. Biotehnolozi su procenjivali da će ih pukih trideset ili četrdeset generacija majmuna dovesti do faze u kojoj će moći da uspostave kontakt sa Stražarskom kapsulom i njenim usamljenim ljudskim stanovnikom.

Pored Bureta postojala je i Pljoska: sistem za isporuku virusa koji će ubrzati majmune na njihovom putu – oni će preći, za samo vek ili dva, fizičke i mentalne daljine za koje su čovečanstvu trebali milioni dugih i neprijateljskih godina.

Još jedna grupa ljudi kojoj treba zahvaliti, jer ona sama nije bila specijalista za biotehnologiju. Ali ona je videla specifikacije i simulacije, a stručni sistemi su ispitali teoriju i saželi je tako da i ona, običan multidisciplinarni genije, može da je razume. Virus je očigledno bio zadivljujuće delo, u meri u kojoj je ona to mogla da shvati. Zaraženi pojedinci će imati potomstvo koje će mutirati na više korisnih načina: mozak će takvim potomcima biti veći i kompleksniji, telo će im biti krupnije kako bi se taj mozak u njemu mogao smestiti, uz fleksibilnije oblike ponašanja, brže učenje... Virus će čak prepoznati i prisustvo zaraze u drugim pojedincima iz iste vrste, tako da će promovisati selektivno razmnožavanje, pa će najbolji među najboljima rađati još bolje od sebe. Bila je to čitava budućnost u mikroskopskoj ljušturi, virus gotovo podjednako pametan, na svoj usredsređeni način, kao stvorenja koja će poboljšavati. Stupaće u interakciju sa genomom domaćina na dubokom nivou, umnožavaće se u njegovim ćelijama kao nova organela, prenoseći sebe na domaćinovo potomstvo sve dok čitava vrsta ne bude podvrgnuta njegovoj dobronamernoj zarazi. Nije važno kroz koliko će promena majmuni proći, taj virus će se adaptirati i prilagoditi svakom genomu s kojim se udruži, analizirajući, modelirajući

i improvizujući sa svime što nasledi – sve dok ne bude stvoreno nešto sposobno da pogleda svoje tvorce u oči i shvati.

Ona je to ljudima kod kuće uspela da proda opisavši način na koji će onda kolonisti moći da dođu do planete, spustivši se sa nebesa kao božanstva da se upoznaju sa svojim novim narodom. Umesto surovog, neukroćenog sveta, rasa uzdignutih razumnih pomoćnika i slugu dočekaće sopstvene tvorce dobrodošlicom. To je ona govorila upravnim odborima i komisijama na Zemlji, ali za nju to nikada nije činilo smisao pregnuća. Smisao su bili majmuni, i ono u šta će se oni pretvoriti.

Bila je to jedna od stvari koje su nunovce najviše žestile. Oni su larmali o stvaranju nadbića od običnih zveri. Zapravo, kao razmažena deca, oni su se protivili *deljenju* sa drugima. Čovečanstvo je, kao jedino dete, želelo samo za sebe pažnju vaseljene. I poput mnogih drugih projekata podignutih na nivo političkog pitanja, razvoj virusa bio je opterećen protestima, sabotажama, terorizmom i ubistvima.

A opet, konačno smo trijumfovali nad sopstvenom niskom prirodom, pomislila je Kernova sa zadovoljstvom. I naravno, postojalo je sićušno zrno istine u uvredama kojima su je nunovci obasipali, jer ona *nije* marila za koloniste i za neoimperijalističke snove njenih kolega. Ona je želela da stvori nov život, po sopstvenom liku koliko i po liku čovečanstva. Želela je da sazna šta bi moglo da se razvije, kakvo društvo, kakva poimanja, kada se majmuni prepuste sami sebi... Za Avranu Kern, *to* je bila njena cena, njena nagrada za to što je svoju genijalnost upotrebila za dobrobit ljudske rase: ovaj eksperiment; ovo planetarno „šta ako“. Njen trud je stvorio nisku teraformiranih svetova, ali njena je cena bila da prvo-rođeni bude *njen*, i dom za njene novostvorene ljude.

Bila je svesna iščekivanja u tišini i shvatila je da je došla do kraja svog govora, pa sada svi samo misle kako ona dodaje malo napetosti trenutku kojem dodatna pozlata nije potrebna.

„Gospodine Sering, da li ste na svom mestu?“, upita ona preko otvorenog kanala, da bi svi čuli. Sering je bio dobrovoljac, čovek koga su nameravali da ostave za sobom. On će orbitirati oko njihove planetarne laboratorije dok budu prolazile duge godine, zaključan u hladnom snu sve dok ne kucne čas da postane mentor novoj rasi razumnih primata. Gotovo da mu je zavidela, jer on će videti, čuti i doživeti nešto što nijedno živo biće nikada nije. Biće novi Hanuman: bog majmuna.

Gotovo da mu je zavidela, ali Kernova je ipak više želela da ode kako bi se bavila drugim projektima. Neka drugi budu bogovi pukih pojedinih svetova. Ona će pak opkoračiti zvezde i predvoditi panteon.

„Nisam na mestu, ne.“ I on kao da je smatrao da i sam zaslužuje širu publiku, pošto je njegov glas emitovan na opštem kanalu.

Kernova oseti probadanje ozlojeđenosti. *Ne mogu fizički sve sama da radim. Zbog čega to drugi ljudi toliko često ne uspevaju da ispune moja merila kada se oslonim na njih?* Samo Seringu ona odasla: „Možda biste objasnili zbog čega?“

„Voleo bih da mogu da kažem nekoliko reči, doktor-ko Kern.“

Biće to njegov poslednji kontakt sa sopstvenom vrstom za mnogo vremena, znala je to, pa joj se činilo prikladnim. Bude li se dobro pokazao, samo će dodatno osnažiti njenu legendu. Ipak, bila je spremna kraj glavnog komunikatora, podesivši ga na kašnjenje od nekoliko sekundi, koliko za slučaj da postane sentimentaln ili počne da govori nešto nedolično.

„Ovo je prekretnica u ljudskoj istoriji“, dođe joj Seringov glas – uvek pomalo žalostiv – i onda, preko nje, svima ostalima. Njegov lik bio je projektovan na njihove vizire Oka uma, sa okovratnikom svetlonarandžastog skafandera zakopčanim sve do brade. „Morao sam da razmišljam dugo i podrobno pre nego što sam se ovome posvetio, kao što i sami možete da zamislite. Ali neke stvari su previše važne. Ponekad prosto morate da uradite ono pravo, bez obzira na cenu.“

Kernova klimnu glavom, zadovoljna time. *Budi dobro majmunče i brzo završi s tim, Sering. Neki od nas moraju da grade svoj legat.*

„Došli smo toliko daleko, a opet zapadamo u najstarije greške“, nastavi Sering uporno. „Stojimo tu sa vasseljenom nadohvat ruke i umesto da uznesemo sopstvenu sudbinu, šurujemo sa sopstvenim nazadovanjem.“

Pažnja joj je malo odlutala, i dok je shvatila šta je on rekao, reči su doprle do posade. Iznenada je primetila žamor zabrinutih poruka među njima, pa čak i jednostavne reči izgovorene šapatom među onima koji su joj bili najbliži. U međuvremenu, doktor Mersijan joj je poslao upozorenje preko drugog kanala: „Šta traži Sering u jezgru motora?“

Nije trebalo da Sering bude u jezgru motora igle. Trebalo je da bude u Stražarskoj kapsuli, spreman da zauzme svoje mesto u orbiti – i istoriji.

Ona isključi Seringovu vezu sa posadom i odasla mu ljutito pitanje o tome šta on to radi. Njegov avatar je načas zurio u nju u njenom vidnom polju, a onda su mu se usne uskladile sa glasom.

„Morate biti zaustavljeni, doktorko Kern. Vi i svi poput vas – vaši novi ljudi, nove mašine, nove vrste. Ako uspete ovde, na red će doći drugi svetovi – sami ste tako rekli, a ja

znam da se oni već teraformiraju. Ovde će tome nastupiti kraj. *Non ultra natura!* Nema ničeg većeg od prirode.“

Ona protraći vitalne trenutke za moguće odvratanje pribegavši ličnim uvredama, sve dok on ponovo ne progovori.

„Isključio sam vas, doktoro. Uradite i vi meni isto ako želite, ali sada ću da govorim, a vi ne možete da me prekidate.“

Pokušavala je da premosti kontrole, tragajući po računarskim sistemima za onim što je on učinio, ali on ju je odstranio elegantno i selektivno. Čitave oblasti u sistemima baze jednostavno se nisu pojavljivale na njenom mentalnom dijagramu, a kada je pitala računar za njih, on je odbijao da potvrdi da one postoje. Ništa od svega toga nije bilo kritično za misiju – ni za Bure, ni za Pljosku, čak ni za Stražarsku kapsulu – pa stoga to nisu bili sistemi koje je opsesivno i svakodnevno proveravala.

Možda nisu bili kritični za misiju, već kritični za *bazu*.

„Onesposobio je sigurnosne sisteme reaktora“, izvesti Mersijan. „Šta se dešava? Zašto je on uopšte u jezgru motora?“ Uzbuna, ali ne i potpuna panika, što je bio dobar pokazatelj opšteg raspoloženja posade.

On je u jezgru motora zato što će njegova smrt biti momentalna i potpuna, pa stoga verovatno bezbolna, pretpostavi Kernova. Već se dala u pokret, na iznenađenje ostalih. Krenula je uvis, popevši se u pristupni šaht koji je vodio do uskog centralnog pilona stanice, dalje od spoljnog poda koji je ostajao „dole“ samo dok mu je ona bila blizu; pela se napolje iz tog veštačkog bunara gravitacije prema dugačkoj igli oko koje su se svi okretali. Zasu je sijaset sve zabrinutih poruka. Glasovi su dopirali za njom. Neki od njih će poći za njom, znala je to.

Sering je bezbrižno nastavio: „Ovo čak nije ni početak, doktoro Kern.“ Glas mu je bio nepokolebljivo snishodljiv,

čak i usred čina pobune. „Kod kuće je već sigurno počelo. Kod kuće je verovatno već gotovo. Još koju godinu, možda, i čućete da su Zemlja i naša budućnost vraćene ljudima. Bez uzdignutih majmuna, doktorko Kern. Bez božanskih kompjutera. Bez nakaznih promena ljudskog obličja. Vase-ljena će biti naša, kao što je i trebalo da bude – kao što je oduvek bila naša sudbina. Na svim kolonijama, u Sunčevom sistemu i van njega, naši agenti su sigurno povukli svoj potez. Dosad smo preuzeli vlast – s pristankom većine, to razumete, doktorko Kern.“

A ona je bila sve lakša i lakša, povlačila je sebe „nagore“, smerom koji se pretvarao u „unutra“. Znala je da bi trebalo da psuje Seringa, ali čemu, ako je uopšte neće čuti?

Put do bestežinskog stanja u šupljoj unutrašnjosti igle nije bio toliko dug. Tada je mogla da bira: bilo prema jezgru motora, gde je Sering nesumnjivo preduzeo korake kako bi se obezbedio od uznemiravanja; ili dalje od njega. Dalje, na vrlo konačan način.

Mogla je da premesti sve što je Sering uradio. Potpuno se uzdala u nadmoć svojih sposobnosti. Ali za to je trebalo vremena. Ako se baci niz iglu prema Seringu, njegovim zamkama i zaključanim barijerama, neće imati dovoljno vremena na raspolaganju.

„A ako nas oni na vlasti odbiju, doktorko Kern“, nastavi da govori taj mrski glas u njenom uhu, „onda ćemo se boriti. Budemo li morali da silom preotmemo natrag sudbinu čovečanstva, tako ćemo i učiniti.“

Jedva je i registrovala ono što je govorio, ali u misli joj se uvlačio hladan osećaj straha – ne zbog opasnosti po nju i Brin Dva, već zbog onoga što je govorio o Zemlji i kolonijama. *Rat? Nemoguće. Čak ni nunovci...* Ali zaista jeste dolazilo do incidenata – atentata, pobuna, bombi. Čitava baza na

Evropi bila je ugrožena. Ipak, nunovci su se uzaludno opirali predodređenoj sudbini. Oduvek je verovala u to. Takvi ispadi predstavljali su poslednje trzaje protivnika evolucije čovečanstva.

Sada se kretala suprotnim smerom, udaljavajući se od jezgra motora kao da u Brinu ima dovoljno prostora da ona umakne predstojećoj eksploziji. Međutim, bila je krajnje racionalna. Tačno je znala kuda ide.

Pred njom je bio kružni ulaz u Stražarsku kapsulu. Tek kada ga je opazila, shvatila je da je jednim delom uma – onim na koji se uvek oslanjala kako bi izvodila složenije proračune – već u potpunosti shvatila sadašnju situaciju i razaznala jedini malo verovatan, ali moguć izlaz iz nje.

Tu je trebalo da bude Sering. To je bio spori brod za budućnost kojim bi on – u razumnom sledu događaja – upravljao. Sada je naredila vratima da se otvore, ustanovivši s olakšanjem da je ovaj – jedini deo opreme kojim je on zapravo trebalo da se bavi – naizgled ostao pošteđen Serinogovog petljanja.

Nastupi prva eksplozija, i ona pomisli da je ujedno i poslednja. Brin zaškripa i posrnu oko nje, ali jezgro motora ostade stabilno – za šta je dokaz bila činjenica da ona sama nije bila dezintegrisana. Vratila se divljem vihoru pomamnih poruka između članova posade. Sering je onesposobio kapsule za bekstvo. Nije želeo da niko izbegne sudbinu koju je sebi samom propisao. Zar je nekako zaboravio Stražarsku kapsulu?

Eksplozije kapsula gurnuće Brin Dva s njegovog položaja tako da odlebdí, bilo prema planeti ili u svemir. Morala je da umakne.

Vrata se otvoriše na njenu komandu, i ona naloži Stražarskoj kapsuli da obavi dijagnostiku mehanizma za puštanje.

Unutra je bilo toliko malo prostora, samo sanduk za hibernaciju – *ne razmišljaj o tome kao o sanduku!* – i terminali njegovih sistema.

Centralni računar ju je ispitivao – nije bila odgovarajuća osoba, niti je na sebi imala prikladnu opremu za produženu hibernaciju. *Ali ja nemam nameru da provedem ovde vekove, već samo dovoljno vremena da ovo prebrodim.* Brzo je premostila upite, i dotad je dijagnostika pronašla Seringove intervencije, ili bolje rečeno identifikovala, postupkom eliminacije, one delove procesa otpuštanja koje je izbrisao iz direktne kontrole računara.

Zvuci spolja ukazali su joj da bi najbolje bilo da zatvori vrata, a onda i da blokira sisteme tako da niko spolja ne može da je uznemiri.

Ušla je u rezervoar za hibernaciju, i otprilike tada započela je lupnjava; bili su to drugi članovi posade koji su shvatili isto što i ona, ali malo kasnije. Blokiral je njihove poruke. Blokiral je i Seringa, koji sada očigledno više nije mogao da joj kaže ništa korisno. Bolje je da ne deli svoju glavu ni sa kim osim sa centralnim kontrolnim sistemom.

Nije imala pojma koliko joj je vremena ostalo, ali radila je sa karakterističnom uravnoteženošću i pažnjom zahvaljujući kojima je i dospela tu gde je sada. *Dospela sam do toga da upravljam bazom Brin Dva i dospela sam u Stražarsku kapsulu. Ala sam ja jedna pametna, na propast osuđena majmunica.* Prigušena lupnjava bila je upornija, ali u kapsuli je bilo mesta samo za jednoga. Njeno srce je oduvek bilo tvrdo, ali ustanovila je da mora dodatno da ga stvrdne i ne pomišlja na sva ta imena i lica, njene odane kolege, koje su ona i Sering zajedno osudili na eksplozivan kraj.

Kojem ni sama još nisam umakla, podseti ona sebe. A onda joj pođe za rukom da zaobiđe dodatne sisteme koje

je Sering postavio da onemogući puštanje kapsule. Hoće li upaliti? Nije imala priliku za probu, niti bilo koju drugu mogućnost. Baš kao ni vremena, podozrevala je.

Pusti, naredi ona centralnom sistemu, a onda povikom isključi sve one različite načine na koje je ovaj bio programiran da pita: „Jeste li sigurni?“, pa oseti kretanje mehanizama oko nje.

Sistem je tada želeo da ona odmah utone u hibernaciju kao što je i bilo planirano, ali ona ga natera da sačeka. Ako kapetan već ne tone zajedno sa svojim brodom, može makar da posmatra njegovu propast sa bezbedne udaljenosti. *A kolika je udaljenost potrebna za to?*

Tada je već nekoliko hiljada poruka larmalo kako bi joj privuklo pažnju. Svi članovi posade želeli su da razgovaraju s njom, ali ona nije imala ništa da kaže nikome od njih.

Stražarska kapsula isto tako nije bila opremljena prozorima. Da je želela, mogla je da posmatra u viziru prikaz Brina Dva koji se brzo udaljava, dok njena mala kapsula života pada u prethodno programiranu orbitu.

Sada se vratila sistemima Brina, preko internih komuni-katora pojačanih centralnim sistemom Stražarske kapsule, i naložila: *Lansiraj Bure*.

Upitala se da li je posredi bila samo loša procena vremena, ali kad je bolje razmislila, to je verovatno bio prvi i brižljivije izveden Seringov zadatak – dovoljno suptilan da se provuče kroz sve njene provere, jer naravno, konkretno mehaničko otpuštanje Pljoske i Bureta bilo je praktično ispod njenog vidokruga. *Na ramenima drugih*, rekla je ona, ali nije zastala da pomisli na one koji su u toj piramidi dostignuća bili ispod nje. Čak je i najniži od njih morao da pristane da nosi njenu težinu, inače bi se sve srušilo.

Videla je blesak, ne čak ni u mislima, već u kratkotrajnom procvatu izveštaja o oštećenjima iz računara Brina Dva, kada su se sve njene kolege i njena baza, izdajnik Sering i sav njen rad, naglo pretvorili samo u oblak fragmenata koji se brzo razilazio, avetni dah raspršene atmosfere, uz malo neprepoznatljivih organskih ostataka.

Koriguj kurs i stabilizuj. Očekivala je udarni talas, ali Stražarska kapsula bila je već dovoljno daleko, a energija i materija Brina Dva bile su toliko zanemarljive u poređenju sa daljinama da je jedva bilo potrebno išta podešavati kako bi se obezbedilo da Stražarska kapsula ostane u prethodno programiranoj orbiti.

Pokaži mi. Pripremila se za sliku, ali, zaista, sa ovolike udaljenosti gotovo da se nije videlo ništa. Trenutni sjaj; sićušni spaljeni brod sa svim njenim idejama i prijateljima.

U krajnjoj analizi, to je ipak bilo samo bure puno preterano evoluiranih majmuna. Sa ove udaljenosti, spram ogromne i ravnodušne pozadine Svega Ostalog, teško je bilo reći zbog čega je to uopšte i bilo važno.

Signal sa pozivom u pomoć, naredi ona. Jer oni na Zemlji treba da znaju šta se dogodilo. Da moraju da dođu po nju, probude je kao Trnoružicu. Na kraju krajeva, ona je bila doktorka Kern. Ona je bila budućnost ljudske rase, i to ovde. Bila im je *potrebna*.

Dvadeset dugih godina da njen signal stigne do Zemlje. Mnogo više od toga da spasioci dođu, čak i sa primenom najboljih fuzionih motora za ubrzanja do tri četvrtine brzine svetlosti. Ali njeno krhko telo preživeće toliko dugo u hibernaciji – i duže od toga.

Nekoliko sati kasnije, videla je kraj svega: videla je kako Bure udara u atmosferu.

Nije to bilo po planiranoj putanji, jer ga je eksplozija Brina Dva odaslala po tangenti zahvaljujući kojoj je jedva izbeglo da bude zavitlano u večito tumbanje praznim svemirom. Na duge staze, njegovom tovaru bi bilo svejedno. Bure je gorelo, hujalo kroz atmosferu zelenog sveta kao meteor. Pomisao na bezumnu stravu koju su primati u njemu sigurno osećali, dok su umirali u neznanju od straha i vatre, nekako ju je dirnula više nego smrt njenih kolega, ljudi. *I zar Sering ne bi to smatrao dokazom da je bio u pravu?*

Iz navike, suviše profesionalne temeljitosti, pronašla je Pljosku, i posmatrala kako manja posuda pada kroz atmosferu pod blažim uglom, da isporuči svoj virusni tovar svetu bez majmuna kojima je ovaj bio namenjen.

Možemo uvek poslati još majmuna. Bila je to neobična mantra, ali zahvaljujući njoj osećala se bolje. Virus razvoja potrajaće milenijumima. Projekat će preživeti izdaju i smrt njegovih tvoraca. Ona će se lično pobrinuti za to.

Osluškuj promene radio-signala. Probudi me kada to čuješ, naredi ona.

Kompjuter kapsule nije bio naročito zadovoljan time. Tražio je preciznije parametre. Kernova razmisli o svim tokovima razvoja kod kuće koji bi trebalo da budu uzeti u obzir. Njihovo nabranje bilo je podjednako važno u pokušaju da predvidi budućnost.

Onda mi daj opcije.

Na prikazu u njenom viziru hujale su razne mogućnosti. Kompjuter kapsule bio je prefinjeni proizvod inženjeringa, dovoljno kompleksan da može da glumi svesnost, premda ne baš i da je domaši.

Uređaj za učitavanje, pomisli ona. Nije to bila najprijetnija pomisao na svetu, ali zar nije sama uvek govorila o tome koliko bi život bio lakši kada bi sve mogla sama da uredi?

Kapsula je mogla da uči tu sliku njene svesti u sebe. Premda nesavršena kopija, ona bi stvorila spoj Kernove i računara koji bi mogao da reaguje na spoljne događaje u simulaciji njenih najboljih procena. Prošla je kroz objašnjenja i beleške – bilo je tamo više najsavršenije tehnologije nego što su smeli da izmisle. Predviđalo se da će s vremenom mreža veštačkih inteligencija dodatno u sebe uključiti učitanu Kernovu tako da kompozit bude u stanju da primećuje sve finije i finije razlike. Potencijalni krajnji rezultat biće nešto pametnije i sposobnije od jednostavnog zbira čoveka i mašine.

Uradi to, naredi ona dok se opružala na leđa i čekala da kapsula počne sa skeniranjem njenog mozga. Samo neka požure s tom spasilačkom ekipom.

1.2 HRABRA MALA LOVKINJA

Ona je Porša, i sada lovi.

Dugačka je osam milimetara, ali je tigar u svom sićušnom svetu, žestoka i lukava. Kao i svi pauci, ima telo iz dva dela. U malom trbuhu nalaze joj se lisnata pluća i najveći deo utrobe. Delom tela sa glavom dominiraju joj dva ogromna oka okrenuta napred tako da joj pružaju savršen binokularni vid, ispod para sićušnih pramenova koji joj stoje na temenu kao rogovi. Čupava je od malja u isprekidanim šarama smeđe i crne boje. Predatorima više liči na uveo list nego na živi plen.

Čeka. Ispod zastrašujućih očiju, njeni ocnjaci okruženi su delovima usta nalik na udove: njeni pedipalpi, zaprepasavajuće bele boje, liče na uzdrhtale brkove. Nauka joj je nadenula ime *Portia labiata*, kao samo još jednoj skromnoj vrsti pauka skakača.

Pažnja joj je prikovana za drugog pauka koji je kod kuće, u svojoj mreži. To je *Scytodes pallida*, sa dužim udovima i grbavim leđima, kadar da pljuje otrovne niti za mrežu.

Scitoda je specijalizovana za hvatanje i proždiranje paukova skakača kao što je Porša.

Porša je specijalizovana za proždiranje paukova koji proždiru paukove, a oni su većinom krupniji i snažniji od nje.

Oči su joj izuzetne. Vizuelna oštrina primata izbija iz tih diskova veličine glave čiode i fleksibilnih odeljaka iza njih, sklapajući svet oko nje.

Porša ne razmišlja. Njenih šezdeset hiljada neurona jedva i da obrazuju mozak, nasuprot ljudskih sto milijardi. Ali nešto se dešava u tom sićušnom čvoru tkiva. Ona je već prepoznala neprijatelja, i zna da bi zbog njegovog pljuvanja svaki čeon napad bio smrtonosan. Ona se poigravala rubom Scitodine mreže i slala joj različite taktilne laži kako bi proverila može li je izmamiti napolje. Meta se trznula jednom ili dvaput, ali se nije dala obmanuti.

Evo za šta je sposobno nekoliko desetina hiljada neurona: Porša je pokušavala i omašivala, varijaciju za varijacijom, obraćajući pažnju na one koje su izazvale najjaču reakciju, pa će sada postupati drugačije.

Njene oštre oči osmatrale su okolinu mreže, grane i grančice koje vise iznad i ispod nje. Negde u njenom čvoriću neurona trodimenzionalna mapa nastala je iz tog temeljnog osmatranja, pa je isplanirala mukotrpan put kojim bi mogla da napadne Scitodu odozgo, kao maleni ubica. Prilaz nije savršen, ali je najbolji koji joj okruženje dopušta, i njen zameetak mozga sve je to razradio kao teorijsku vežbu unapred. Isplanirani prilaz najvećim delom će je voditi izvan vidokrug a plena, ali čak i kada plen bude izvan njenog vidokrug a, ostaće joj u sićušnom umu.

Da njen plen nije bila Scitoda, ona bi primenila drugačiju taktiku – ili bi eksperimentisala dok nešto ne upali. A obično upali.

Poršini preci su obavljali te proračune i donosili takve odluke milenijumima, i svaka generacija bila je malčice uspješnija zato što najbolji lovci dobro jedu i ležu više jaja.

Za sada sve ide sasvim prirodno i Porša se upravo sprema da krene u svoj pohod, kad joj pogled privuče pokret.

Pristigao je još jedan pripadnik njene vrste, mužjak. I on je proučavao Scitodu, ali sada su njegove oštre oči prikovane za Poršu.

Nekada bi pojedini pripadnici njene vrste možda zaključili da je mali mužjak bezbedniji ručak nego Scitoda, i planirali u skladu s tim, ali sada se nešto menja. Prisustvo mužjaka joj se obraća. Ono je složeno novo iskustvo. Figura koja čuči tamo, na suprotnom kraju mreže Scitode nije samo plen/par/nevažna. Između njih je razapeta nevidljiva veza. Ona ne pojmi sasvim da je on *nešto kao ona*, ali njena zastrašujuća sposobnost proračuna strategija poprimila je novu dimenziju. Pojavljuje se nova kategorija koja njene mogućnosti širi stotinu puta: *saveznik*.

Nekoliko dugih minuta, dva pauka u lovu istražuju svoje mentalne mape dok Scitoda strpljivo visi između njih, nesvesna njihovog prisustva. Onda Porša vidi kako se mužjak malo prikrada oko ivice mreže. Onda čeka da ona krene. Ona to ne čini. On polazi ponovo. Konačno stiže do mesta gde njegovo prisustvo menja njen instinktivni proračun šansi.

Ona polazi putem koji je isplanirala, šunja se, skače, spušta niz niti, i sve vreme u umu joj je slika tog trodimenzionalnog sveta, i još dva pauka u njemu.

Konačno je na mestu iznad Scitodine mreže, i opet je u vidokrugu nepomičnog mužjaka. Čeka da on krene. On potrči po svilenkastim nitima, ispitujući oprezno oslonac. Pokreti su mu mehanički, jednoobrazno ponavljani, kao da je on samo delić uvelog lista koji je dolebdeo u mrežu. Scitoda

se jednom pomeri, pa ostane nepomična. Lahor uzdrma mrežu i mužjak krene brže pod belim šumom zatresenih niti.

Naglo skoči i zaigra, progovorivši jezikom mreže u glasnim i sigurnim pojmovima: *Plen! Ovde je plen, pokušava da umakne!*

Scitoda istog trena polazi, a Porša napada, pušta da padne iza neprijatelja koji se pomerio, i zariva očnjake u njega. Njen otrov brzo parališe drugog pauka. Lov je okončan.

Ubrzo zatim mali mužjak se vraća i oni gledaju jedno drugo, pokušavajući da izgrade novu sliku svog sveta. Hrane se. Ona je neprestano na ivici da ga otera od sebe, a opet ta nova dimenzija, to zajedništvo, zaustavlja njene očnjake. On je plen. On *nije* plen.

Kasnije ponovo love zajedno. Dobra su ekipa. Zajedno su u stanju da savladaju mete i situacije od kojih bi se sami inače povukli.

Naposletku on biva unapređen iz statusa „plen – nije plen“ u mužjaka za parenje, jer njeno ponašanje je, kad su mužjaci posredi, ograničeno. Posle čina parenja, drugi instinkti izbijaju na površinu i njihova saradnja se okončava.

Ona puni svoje leglo brojnim jajima veoma uspešne lovkinje.

Njihova deca biće lepa i briljantna, i narašće dvostruko krupnija od nje, zaražena nanovirusom koji nose i Porša i mužjak. Sledeće generacije biće još krupnije, bistrije i uspešnije, evoluirajući selektivno jedna za drugom virusno ubrzane tako da oni najsposobniji da iskoriste tu novu prednost zadržavaju genetskim fondom budućnosti.

Poršina deca će naslediti svet.

1.3 SVETLA SE GASE

Doktorica Avrana Kern se probudila uz desetak kompleksnih kanala informacija, i nijedan od njih nije joj pomogao da ponovo vaspostavi sećanja na ono što se upravo dogodilo niti zbog čega se ošamućeno vraća svesti u jedinici za hibernaciju. Nije mogla da otvori oči; celo telo joj se grčilo i u njenom mentalnom prostoru nije bilo ničeg osim prevelike količine informacija koje su je zasipale dok su svi sistemi Stražarske kapsule raportirali u opštoj graji.

Mod Eliza!, uspe ona da naredi, sa osećajem mučnine, nadutosti, zatvora i prevelikog broja stimulacija odjednom, dok se mašinerija kovčega mučila da je povrati u nešto nalik na aktivan život.

„Dobro jutro, doktorice Kern“, reče glavni sistem Stražarske kapsule u njenim slušnim centrima. Poprimio je ženski glas, snažan i ohrabrujući. Kernova nije bila nimalo ohrabrena. Želela je da pita zbog čega je ona tu, u Stražarskoj kapsuli, ali neprestano je osećala da joj je odgovor navrh jezika, premda nikako da se konačno pojavi.

Samo mi daj nešto da mi dovede sećanja u red!, naloži ona. „To se ne preporučuje“, upozori je centralni sistem.

Ako želiš da donesem bilo kakvu odluku – a onda se svi deliči složiše u njenoj glavi, brane se prolomiše da oslobode bujicu zastrašujućeg otkrovenja. Brin Dva je bio uništen. Njene kolege su bile uništene. Majmuni su bili uništeni. Sve je bilo izgubljeno, osim nje.

A ona je rekla sistemu da je probudi kada se pojave radio-signalni.

Nameravala je da udahne duboko, ali grudi joj nisu valjano funkcionisale pa je samo zaštitala. *I vreme je*, rekla je sistemu, premda je takva tvrdnja za kompjuter bila besmislena. Pošto je on sada govorio njoj, ona je instinktivno osećala da bi trebalo s njim da razgovara kao sa ljudskim bićem. To je oduvek bila tegobna strana moda Eliza. *Koliko je vremena prošlo, po merilima Zemlje?*

„Četrnaest godina i sedamdeset dva dana.“

To je... Ona oseti da joj se grlo malo otvara. „Nemoguće...“ Nije bilo svrhe govoriti kompjuteru kako ovaj ne može da bude u pravu, ali on *nije* bio u pravu. Nije prošlo dovoljno vremena. Glas nije mogao da stigne natrag do Zemlje, niti je spasilački brod mogao da stigne za to vreme. Ali onda se u njoj javi nada. Naravno, brod je *već* leteo prema njoj pre nego što je Sering uništio Brin Dva. Nesumnjivo je mnogo ranije otkriveno da je on agent NUN-a, kada je taj njihov smešni ustanak propao. Bila je spasena. Svakako je bila spasena.

Uspostavi kontakt, reče ona centralnom sistemu.

„Plašim se da to nije moguće.“

Ona huknu pa ponovo pozva kanale sistema, sada spremnija da se nosi s njima. Svi delovi kapsule otvoriše se za nju, potvrdivši u kakvom su radnom stanju. Ona proveri komunikatore. Prijemnici su bili u granicama prihvatljivosti.

Predajnici su radili – slali njen poziv u pomoć i ujedno obavljali svoju prvenstvenu funkciju, emitujući kompleksan skup poruka planeti ispod nje. Naravno, namera je bila da jednog dana ista ta planeta postane kolevka nove vrste koja bi mogla da primi i dekodira te poruke. Sada za to nije bilo nikakvih izgleda.

„Sve je to...“ Razbesni je sopstveni promukli glas. *Razjasni. U čemu je problem?*

„Plašim se da ne postoji ništa sa čim bi se uspostavio kontakt, doktorko“, reče joj učtivo centralni sistem u modu Eliza. Onda joj usmeri pažnju na simulaciju svemira oko njih: planeta, Stražarska kapsula. Bez broda sa Zemlje.

Objasni.

„Došlo je do promene u radio-signalima, doktorko. Potrebna mi je, plašim se, komandna odluka što se tiče njenog značenja.“

„Hoćeš li više prestati s tim 'Plašim se'!“, odreza ona ljutito.

„Naravno.“ I prestaće, znala je to. Taj konkretan manir biće od tog trenutka nadalje zabranjen u govoru računara. „Od vašeg ulaska u hibernaciju, pratim signale sa Zemlje.“

„I?“ Ali glas Kernove malo je drhtao. *Sering je pomenuo rat. Je li bilo vesti o ratu? I, odmah zatim: Zar bi sistem uopšte znao da zbog toga treba da me probudi? Ne bi mogao da filtrira taj sadržaj. Onda, zašto...?*

Bilo je tamo, izgubljeno usred obilja podataka, ali sistem je jasno sada ukazao na to. Ne prisustvo, već odsustvo.

Poželela je da upita: *Šta to gledam?* Poželela je da kaže računaru da je ponovo pogrešio. Poželela je da on to ponovo proveri, kao da on ne proverava svakog pojedinog trenutka.

Više nije bilo radio-signala sa Zemlje. Poslednji njihov trag prošao je kraj Stražarske kapsule i, šireći se sa Zemlje

brzinom svetlosti, već bio star dvadeset godina dok je bežao kraj nje u prazninu.

Hoću da čujem poslednjih dvanaest sati signala.

Mislila je da će ih biti previše, ali bilo ih je malo, raštrkanih, kodiranih. Oni koje je mogla da protumači bili su molbe za pomoć. Tragala je za njima još četrdeset osam sati unazad, pokušavajući da sve sklopi zajedno. Snimač centralnog sistema nije čuvao više od toga. Pojediniosti su bile već izgubljene i bežale su od nje brže nego što je ona mogla da ih prati. Ali Seringov rat je izbio; samo je to mogla da pomisli. Došao je i počeo da gasi kolonije širom ljudskog svemira. Svetla su se pogasila u Sunčevom sistemu, kada su se nunovci i njihovi saveznici digli i sukobili s neprijateljima oko sudbine čovečanstva.

Činilo se nepobitnim da je došlo do eskalacije. Kernova je bila sasvim svesna toga da su vlade na Zemlji i u kolonijama imale oružje zastrašujućeg potencijala, a postojala je i teorijska nauka za nešto daleko gore.

Rat na Zemlji se razbuktao, toliko je mogla da zaključi. Nijedna strana nije ustuknula. Obe su navaljivale i navaljivale, izvlačile nove igračke iz kutije. Počeci rata bili su izgubljeni, izbrisani iz memorije za njenih dva i po dana radio-signala, ali ona je osećala strašno podozrenje da je čitav globalni sukob trajao kraće od nedelju dana.

A sada, dvadeset svetlosnih godina daleko, Zemlja je ležala nema – ležala je nema dve decenije. Da li je tamo uopšte ostalo ljudi? Zar je iskorenjena čitava ljudska rasa izuzev nje, ili je samo bačena u novo mračno doba, gde su primitivni, tupi ljudi gledali uvis u ta pokretna svetla na nebu, zaboravivši da su ih sagradili njihovi preci?

„Stanice, kolonije u Sunčevom sistemu... ostale...“, izusti ona.

„Jedna od poslednjih transmisija sa Zemlje bila je sa elektronskim virusom na svim frekvencijama i u svim pravcima, doktorko“, izvesti Eliza žalosno. „Svrha mu je bila da zarazi i onesposobi svaki sistem koji ga primi. Izgleda da je bio u stanju da prodre kroz poznato obezbeđenje. Pretpostavljam da su svi raznovrsni kolonijski sistemi poobarani.“

„Ali to znači...“ Avrani je već bilo onoliko hladno koliko je ljudskom biću moglo da bude. Čekala je na jezu spoznaje, ali nje nije bilo. Kolonije u Sunčevom sistemu i pregršt baza van njega još su se teraformirale; izgrađene su rano u svemirskoj istoriji čovečanstva, a posle razvoja tehnologije, tamo je proces usporilo ekstenzivno prisustvo ljudskih naseobina: bilo je toliko pojedinih prstiju na nogama koji su se mogli očepiti. Sa tabula raza planetama išlo je mnogo brže, a Svet Kernove je prvi od takvih koji je dovršen. Van Zemlje, čovečanstvo je strašno, strašno zavisilo od svoje tehnologije, od svojih računara.

Ako je takav virus preuzeo sisteme Marsa i Evrope i onesposobio ih, to je značilo smrt. Brzu smrt, hladnu smrt, bezvazдушnu smrt.

„Kako si onda *ti* preživela? Kako smo *mi* preživele?“

„Doktorko, virus nije bio projektovan za napad na učitane konstrukte ljudske ličnosti. Vaše prisustvo u mojim sistemima sprečilo me je da budem pogodan domaćin za virus.“

Avrana Kern se zagleda mimo svetala svog vizira u mrak unutar Stražarske kapsule, razmišljajući o svim mestima u gušćem mraku tamo gde je čovečanstvo jednom sebi stvorilo krhki, lomljivi dom. Na kraju je mogla samo da se seti da pita: „Zašto si me probudila?“

„Potrebno je da donesete komandnu odluku, doktorko.“

„Kakva bi komandna odluka sada mogla da ti zatreba?“, upita ona računar zajedljivo.

„Biće neophodno da se vratite u hibernaciju“, reče joj centralni sistem, i njoj je sada gorko nedostajalo ono „...plašim se“, što je davalo preko potreban utisak ljudskog oklevanja. „Međutim, nedostatak informacija u vezi s trenutnim spoljnim okolnostima znači da verovatno neću moći da odredim odgovarajući okidač za vaše ponovno buđenje. Takođe mislim da ni vi sami možda nećete moći da mi date uputstva u vezi s takvim okidačem, premda možete da mi date uputstva kakva god poželite, ili pak da navedete konkretan period. U alternativni, možete se jednostavno pouzdati da će vas vaša učitana ličnost probuditi u odgovarajuće vreme.“

Neizgovoreni odjek toga odzvanjao joj je u umu: *Ili nikad. Možda nikada neće doći takvo vreme.*

Pokaži mi planetu.

Velika zelena kugla oko koje je kružila bila je napravljena za nju, što je važilo i za sve mere i osobine, a svaka od njih bila je povezana sa ugnežđenim drvetom dodatnih detalja. Tamo negde unutra bio je i spisak imena mrtvih koji su bili zaslužni za projektovanje i gradnju svakog njenog dela i komadića, onih koji su navodili njene tektonske ploče i podsticali meteorološke sisteme da ožive, pratili erozije i sejali po njenom tlu seme života.

Ali majmuni su sagoreli. Sve je bilo zabadava.

Činilo se nemogućim da je bila toliko blizu tog velikog sna, širenja života vasseljenom, diverzifikacije inteligencije, garantovanog opstanka Zemljine zaostavštine. *A onda je nastupio rat, kao i Seringov idiotluk, prerano.*

Koliko možemo da potrajemo?, glasilo je njeno pitanje.

„Doktoro, naši solarni sistemi trebalo bi da nam omogućе opstanak beskonačno dugo. Premda je moguće da spoljni udar ili akumulirani mehanički kvarovi na kraju dovedu